



Sosialurin hevur heitt á Jørn Astrup Hansen, fyrrverandi stjóra í Føroya Banka um at viðgera aktuellar vinnupolitiskar spurningar í trimum komandi kronikkum í Vinnusíðunum. Næsta kronikkin verður prentað í dag.

VINNUKRONIKKUR

Jørn Astrup Hansen

Der råder for tiden en hektisk aktivitet i Albert Hall. Det er tid for fremlæggelse af forslag til finanslov for 2006. Målsætningen synes at være den, at finanslovsforslaget helst ikke må vise underskud - og i alt fald ikke et større underskud end i indeværende år. Det er en ambitiøs målsætning. Landsstyret har over de senere år haft en ganske kraftig vækst i sine udgifter. Erhvervskonjunkturerne - og skatteindtægterne - er vigende, og landsstyret synes stemt for at sænke, snarere end hæve, skattesatserne. Sådan noget får man underskud af. Og hvad så?

Selvsagt må det ikke blive en vane med et kronisk underskud. Men nu har landsstyret gennem en længere årrække haft store, meget store, overskud. Det giver dog kun mening, om der også forekommer underskud. Meningen er vel den, at den opsamlende likviditet i landskassen igen skal tilbage til borgerne. Det er dog borgernes penge. Landsstyret har blot pengene til låns. Det giver dog ikke meget mening at udskrive skat, blot for at landsstyret til enhver tid kan holde et indskud i Landsbanken på mindst 15 pct. af bruttonationalproduktet. Det er jo en underlig cigarkasseøkonomi.

Men i øvrigt må man vel være enig med Hermann Oskarsson, når han gør gældende, at det for en vurdering af de offentlige finanser ikke er tilstrække-

ligt at fokusere på landskassen. ALS, der også udskriver (en slags) skat, har de senere år haft betydelige overskud. Det samme har kommunerne. Faktisk har de offentlige kasser - i ly af de gode tider - i en længere periode puget penge sammen. Landsstyret har så mange kasser at holde styr på, at der er alvorlig fare for, at landets penge kan blive væk i en eller flere af landsstyrets egne kasser.

Uklar ansvarsplacering

Der har på Færøerne været en tilbøjelighed til at oprette fonde og kasser til snart sagt ethvert formål. Det kan forekomme, at der blandt politikere er større tiltro til et system af cigar-kasser end til det dobbelte bogholderis princip. Der findes på Færøerne et utal af fonde: Hel- og halv-offentlige fonde, hvoraf flere udøver erhvervs-virksomhed - efter omstændighederne gennem helejede aktieselskaber. Sædvanligvis opfylder fondene end ikke de mest elementære fondsretlige principper. De opererer i en gråzone, i et ingenmandsland, som hverken er offentligt eller privat. Det er her, i denne gråzone, at der opstår tvivl om, hvem pengene egentlig tilhører. Det er her, der opstår tvivl om, hvor ansvaret skal placeres.

Ideen til fondene er sikkert kommet fra Danmark. Ílleggingargrunnurin blev etableret i 1964 med henblik på at videreføre midle en del af Marshall hjælpen til Færøerne. Siden kom Føroyagrunnurin til; Danmarks Nationalbank, der i 1962 havde ladet sig engagere i P/F J.F. Kjølbro, som var kommet i økonomiske vanskeligheder, forærede i 1971 sine aktier i selskabet til Føroyagrunnurin, der fik til formål at yde støtte til unge færingers erhvervsuddannelse m.v.! Men henblik på rekonstruktionen af Sjóvinnubankin stiftede landsstyret og den danske regering i efteråret 1992 Fíggingargrunnurin. I 1994 stiftedes Framtaksgrunnurin - ligeledes af landsstyret og regeringen.

I vidt omfang hidrørte fondsmidlerne fra Danmark. Formelt gælder det dog ikke Fíggingargrunn-



urin, som landsstyret kapitaliserede - men med midler, der i det væsentlige var lånt af den danske stat. Framtaksgrunnurin er et akavet eksempel. Her bidrog begge parter med 100 mio. kr., men medens regeringen indskød hele sit bidrag som fondskapital, lod landsstyret 93 mio. kr. af sit indskud stå som et lån. Ikke desto mindre er det landsstyret, og ikke

regeringen, der kontrollerer Framtaksgrunnurin.

Fonde uden den tilstrækkelige autonomi

Det er her kæden springer af. Det er karakteristisk for fonde, at stifteren ikke efterfølgende kan øve indflydelse på fonden. Og da slet ikke ved at vælge flertallet af bestyrelsen. Det er dernæst et særkende

for fonde, at fonden ikke kan tilgodese sin stifter økonomisk. De færreste fonde repræsenterer en perlerække af brud på disse almindelige fondsretlige grundsætninger.

Føroyagrunnurin er for en umiddelbar betragtning den fond, der har bedst orden i papirerne. Den påvirkes hverken formelt eller reelt af stifteren - ej heller af landsstyret. Det

har fonden nyligt meget overbevisende demonstreret.

Ílleggingargrunnurin ledes af en bestyrelse udpeget af landsstyret, der ligeledes fastsætter de nærmere regler for fondens virksomhed. Fonden låner ud til landsstyrets egne virksomheder: Atlantic Airways, Føroy Tele, Vágatunnillin og SEV (som dog ikke ejes af landsstyret -